

גליון מס' 247

שבת ראה תשפ"ו

אומ שניח

שיחות, דרשות ומאמרים למגידי שיעור ולכל דורש ברבים
לאורו ולזכרו של מרן קדוש ישראל ותפארתו שר התורה זיע"א

ערוך מתוך שיעורי לב ארי - ב"ב

ד"ר מוקדשים לעילוי נשמת מו"ר ר' יפת בן יצחק ז"ל הכ"מ.

פנינים משלחן מלכים

"למען יברכה ה' אלקיך בכל מעשה ידך אשר תעשה" (יד, כט)

עניין של חינוך

**"ונתתה את הברכה על
הר גריזים ואת הקללה
על הר עיבל" (יא, כט)**

מובא במדרש תלפיות
(ענף ברכות אות ב') ששני
ההרים יש להם אותה
תכונה להצמיח, שניהם
נמצאים במקום שמש,
ונחלי מים, ואותה תכונה
טבעית יש גם להר גריזים
וגם להר עיבל.

ובכל זאת, בהר גריזים
לעולם העשב והאילנות
רעננים, ואלו בהר עיבל
לעולם יבש, לא מצמיח
כלל וכלל.

ללמדך שלא התכונות
הטבעיות מביאות צמיחה,
אלא ברכת ה' היא
המצמיחה, וקללת ה' היא
המפשטת — הברכה
גורמת לרעננות, והקללה
גורמת ליבשות.

(בית ומנוחה)

מחד גיסא נאמר בפרשתנו: "למען יברכה ה' אלקיך בכל מעשה ידך אשר תעשה", הנינו: יש להשתדל — "ויברכתך" אבל "תעשה". ומאידך גיסא ישנה מצות הבטחון. והכל שואלים: כיצד באמת מתנהגים למעשה?

התשובה היא שיש כאן בעולם תלך דומה ל"שבור את החבית ושמר יינה". כלומר, אתה צריך לעשות, חייב להשתדל, לעבד. בעניי בריאות, למשל, אם אינך בריא — עליך ללכת להנצח ברופא וברפואות, ואם אין לך כסף לרכוש תרופות — תעבד לפרנסתך ותקנה תרופות. אך בד בבד עליך לדעת בברור כי ההשתדלות שלך אינה שונה כלום! ההשתדלות שונה רק משום שאתה ממלא את חובדך, אבל הישועה לא באה מחמתה.

ובגססח נוסף: בהלכות השתדלות יש לכל אחד שלחן ערוך בפני עצמו... צדיקים בעלי דרכה גבוהה החשים את הקב"ה בכל לבבם, הם, למשל, פטורים מכל השתדלות, וכלשון הרמב"ן "מה לרופאים בבית יראי ה'" — מאכלם ופרנסתם ורפואתם נגיעו להם בדרך פלא וגם. אך רב האנשים דוגמתם פחותה מהם, וממילא אינם פטורים מהשתדלות, לפחות משהו מסים.

כל אחד נעשה השתדלות כפי לבבו — כל יהודי לפי חזק אמונתו בה', יש המרבה ויש הממעיט. יש אדם שדי לו במעט השתדלות, לפתח את חנותו שעה ביום, אחרים שאמונתם אינה חזקה כמותו זקוקים לשעתיים שלוש, אחרים לחצי יום וכו'. אבל שניהם — אין חלוק ביניהם בדיעה כי ה' הוא הן מקרני ראמים ועד באים, ולא אני! והיכן מתבטא ההבדל בין מי שחושב כי הוא מבריא את עצמו, לבין מי שאמונתו איתנה שהקב"ה הוא המביא את הרפואה ואת הישועה, הרי שניהם עושים השתדלות, זה מעט וזה קצת יותר?

התשובה היא במקרה שאין את היכלת לקבל רפואות. כאשר אדם מנוע מלהשיג תרופה מסוימת או כאשר אין לו כסף — חובה לקבל תרופה אם ישנה, אך אם אין, עליו לדעת כי הישועה, אם היא צריכה לבוא, תבוא עם הרפואות וללא הרפואות, ואף בלא השתדלות. כי עתה אין עליו חובת ההשתדלות, וה' נעשה הטוב בעיניו — אם נגזרה עליו רפואה היא תגיע בכל דרך שהיא.

כמו כן, כל סוגי ההשתדלות הגובלים באסור או חשש אסור — אין בהם חובת ההשתדלות. אדרבה, במקרה שחייב להשתדל ואינו משתדל פראוי, יכול להיות שגבין כך לא יקבל מה' את המגיע לו, כענש על שלא עשה את המסל עליו, אבל כאשר אינו חייב, מחמת חשש אסור וכדומה, הוא פשוט עובד חנם, כי אם נגזר — יהיה לו, ואם לאו — לא יהיה.

נסעתי פעם במונית עם רבי עזרא ברזל זצ"ל. באמצע הנסיעה פנה הרב לנהג ואמר לו:

"אתם, נהגי המוניות, צריכים להיות הגדולים ביותר במדת הבטחון בה', כי אין לכם עבודה מסדרת. כל מי שרק מגביה את היד לסדר את מגבעתו — אתם חושבים כי הגביה יד לעצור מונית... כל כך אתם מצפים ותלויים בחסדי אחרים, ממילא קל לכם לתלות עינים למרום ולזכות לבטחון בה'... ומי כמוכם, רואים בסופו של דבר כיצד מגיעה פרנסתכם..."

(יחי ראובן)

ברכת שבת שלום מערכת לב ארי

לע"נ הבחור אריה ז"ל בן דוד וזהבה הי"ו

מערכת שיעורי לב ארי — שיעורים שבועיים לאור הפרשה מפי הרב אריה יוסף שליט"א

מעשה שהיה...

הסוכריה\ ספורים על מרן הגאון הרב שרגא פייבל

מנדלוביץ זצ"ל זיע"א. (מלוקט בשינוי לשון קלים מתוך 'פניני הצדיקים')

הילולת מרן רה"י

רבי שרגא פייבל

מנדלוביץ

זצ"ל זיע"א

(ג' אלול תש"ח)

רבנו נולד בשנת ה'תרמ"ו בעיירה הקטנה וילאג' שבאימפריה האוסטרו-הונגרית בסמוך לגבול עם גליציה (פולין) לאביו רבי משה ז"ל. כשהיה קטן לא הוציא אף מילה מפיו – למרות הניסיונות והדרכים הרבות שניסו ולא עלה בדיהם. רק בגיל ארבע התחיל לדבר, והמילים הראשונות שאמר היו: "תורה ציוונו לנו משה...". כבר בצעירותו היה מתמיד עצום וכשרוני. בגיל תשע למד שו"ע הלכות מליחה עם נושאי כלים. הרב המקומי פנה לאביו ואמר כי הוא אינו יכול לספק מסגרת הולמת לבנו עם כישוריו הנעלים ולכן עליו למצוא מקום אחר. לאחר מספר שנים עבר ללמוד אצל הגאון רבי משה גרינוואלד. כשהיה כבן שמונה עשרה נסמך להוראה. ולמרות זאת סרב כל חייו שיפנו אליו בתואר 'רבי', בשנת ה'תרע"ג (שנה לפני פרוץ מלחמת העולם הראשונה) היגר לארה"ב כשהיה בגיל 27, במטרה להפיץ את הידע התורני והנחלת ערכי יהדות במקומות שבהם היה בורות. רבינו ומשפחתו עברו לוויילאמסבורג שבברוקלין, שם ניהל את ישיבת 'תורה ודעת'. רבינו כיתת את רגליו מבית לבית כדי לשכנע את יהודי תושבי המקום שישלחו את ילדיהם לישיבה. בשנת ה'תרפ"ה פתח ישיבה קטנה בשם 'מתיבתא'. בתקופה מאוחרת יותר הוסיף למסגרתה גם ישיבה גבוהה וכולל אברכים, וכן מסר בישיבה שיחות חיזוק והשקפה. במקביל הקים את ישיבת בית מדרש עליון במונסי. היה ממייסדי מוסדות חינוך רבים, רבות פעל בתקופת השואה בהצלת יהודי אירופה. בשנותיו האחרונות ייסד את הארגון החרדי 'תורה ומסורה', והקים ארגון בשם 'אש דת'. חלק גדול מהצלחתו של החינוך היהודי-חרדי בארצות הברית נזקף לזכות עבודתו המאומצת. רבנו נלב"ע ב- ג' אלול ה'תש"ח, רבנו חי ופעל כ-62 שנים. בהתחלה נקבר בבורו פארק ניו יורק. שנתיים לאחר מכן הועבר ונקבר בבית הקברות בחלקת 'שומרי שבת' בבני ברק, בהתגלה כי למרות שחלפו שנתיים ימים – גופו נשאר שלם. ת.נ.צ.ב.ה. וזכותו תגן עלינו אמן!

בשעה שרבינו התחיל להקים עולה של תורה באמריקה בפתיחת מוסדות 'תורה ודעת', הוא קבץ ילדים לת"ת. בסמיכותו גרה משפחה יהודית שפעברה היו יראים ושלמים, אבל כאשר הגירו לאמריקה פרקו מעליהם על תורה ומצוות ה"י. בין צאצאיהם היה ילד שהיה רגיל לשחק עם בני גילו שהיו שומרי תורה.

רבנו חפש הזדמנויות לדבר על לב הנער ונסה לשכנע אותו כי כדאי לו ללמוד ב'חידר' ויהיה לו טוב גם בעולם הזה וגם בעולם הבא. הדבורים חדרו ללב הנער עד שהתרצה. הן פנה להוריו והודיע להם כי הוא רוצה לעבר ללמוד בת"ת. ההורים נסו 'למנע' את רע הגזרה' והסבירו לו שלא יצא ממנו מאומה. הילד המשיך להתנפח עם ההורים ועמד על שלו. לבסוף לא היתה בררה להורים והסכימו לדרישתו.

רבנו היה מגיע בכל חדש לבחון את התלמידים על למודם. לאחר מכן היה נותן לכל אחד מהתלמידים ספריה (באותם הימים, לפני כמאה שנה, הספריה היתה יקרת מציאות).

פעם אחת רבנו בחר את הילדים וחלק ספריות. כשהגיע תורו של אותו הילד – נגמרו כל הספריות. רבנו התנצל בפני הילד המאכזב ואמר לו שייפנס מחר למשרד שלו והוא יתן לו ספריה. למחרת הילד התפיש להפנס למשרד, והרב שהיה טרוד בעסקי מוסדותיו שכח את הבטחתו לילד. הספור מאוד צרב לילד. לאחר כשבועים הילד ספר להוריו מה שקרה. הם אמרו לו: "אמרנו לך, לפני שבקשת לעבר לחידר הזהרנו אותך שלא יהיה לך שם טוב!". הילד דחה את דבריהם והמשיך ללמוד. בס"ד הוא גדל לתפארת וברבות הימים זכה להקים דורות ישרים מברכים.

כשהיה כבן חמשים ושתים שנים, הוא קבל התקף לב חמור. מיד לקחו אותו לביה"ח באמפולנס. הרופאים בדקו את מצבו. לאחר מכן הפרופסור קרא לבנים ואמר שלצער אין מה לעשות – התקף הלב שהאבא קבל היה חמור ביותר, ולהערכתו נשארו לו שעות ספורות בלבד.

לא עבר זמן רב ולתדהמת הרופאים הוא פתח את עיניו והתישב במטה. האיש ספר לבנו שעמד ליד מטו, כי זה עתה התגלה אליו הגה"ק ר' שרגא פייבל מנדלוביץ ואמר לו כי קבל רשות מבית דין של מעלה לפרע את החוב של אותה ספריה – "הוא מחזיר לו חמש עשרה שנות חיים!".

איזה ערך יש לספריה לאיש מבגד בן חמשים ושתים? ואם נגזרה עליה פטירה, מה ענין הספריה לזה? אלא שזהו כוחו של צדיק. (מעבד מתוך עולמו של אבא, 'באר הפרשה')

"לא תאמץ את לבבך" (טו, ז)

יש לפעמים אדם הרואה את חברו וידידו במצוקה כספית, ולבו נכמר עליו מתוך רחמים, ועלול להיות מצב שאינו יכול לשאת בלבו הרגשה כבדה זו, ומתוך רצון להפסיק את המועקה אשר בלבו מחמת מצבו הקשה של חברו, הרי הוא מגיש לו סיוע.

יתרה מזו, ישנם אנשים שמתאכזרים על זולתם, ובראותם את מצוקתם, מתעורר בהם רחמים, ואחרי הסיוע שמגישים לנצרך, יכולים ועלולים הם שוב להתאכזר עליו.

על זה ועל זה מזהירה התורה: "לא תאמץ את לבבך" – מלשון "לא תתן ללבך חזק ואמץ", שהמטרה בנתינת הצדקה לא תהיה אך כדי להסיר את המועקה שבלבך, ובודאי לא בשביל להתאכזר עליו. (עפ"י ש"ך על התורה)

בענין הזה מספר (מובא באוצרות התורה): פעם ישב הרה"ק רבי מנחם מנדל מרימנוב זצ"ל עם תלמידיו ועסק בתורה. נכנס לפתע עני לבוש בלואי סחבות, וכל פלו מעורר חמלה. הוציא רבי מנחם מנדל דינר זהב מפיסו ונתנו לעני. שמח העני על המתנה ההגונה שקבל והלך לדרכו.

והנה, כאשר הלך אותו עני, חשב רבי מנחם מנדל לעצמו: הרי מה שנתתי לו את הדינר היה מתוך שנכמרו רחמי עליו, ולא לשם מצות הצדקה כפי שצונו השי"ת! שלח מיד לקרא לעני.

כאשר שמע העני כי האדמו"ר בקש להחזירו, נבהל ונחרד שמא התחרט האדמו"ר על מה שנתן, או שמא טעות היתה בידו והתפון לתן רק דינר של כסף.

כשהגיע העני, הוציא רבי מנחם מפיסו דינר זהב נוסף ונתנו לעני לשם מצות צדקה. כמובן שמח העני מאד, אך אזר עז ושאל את הרבי: אם כך היה ברצונו לתת שני דינרי זהב, מדוע לא נתנם מתחילה וגרם לו לבהלה?

השיב האדמו"ר: למדתי מהפסוק בפרשת ראה שכך עלינו לעשות: "נתון תתן לו". מדוע כפלה התורה לשון נתינתו? אלא ללמדנו שאם נתן לעני בפעם הראשונה מתוך רחמנות, עליו לחזר ולתת נתינה נוספת לשם מצוה, לתת באפן "שלא ירע לבבך בתתך לו" – כלומר, לא מתוך צער הלב על המצב של העני, אלא לשם קיום מצות הצדקה.

"ולא תקמץ את ידך מאחיד האביון" (טו, ז)

ספר עגלון שהוביל את החפץ חיים זצ"ל בדרך, שפרגיל היה מדבר עמו על תכלית האדם בעולם הזה. העגלון שאל אותו במה יוכל לזכות איש כמוהו. השיב לו החפץ חיים: שיעסק בגמילות חסדים. צחק העגלון במר נפשו: האם זה לא לעג לרש? הלא עני ואביון הוא, וזקוק בעצמו לקבלת גמ"ח!

הסביר לו החפץ חיים במתק לשונו, שלא יחשב שגמ"ח צריכים להקים במאות, אפשר להקימו בקטנות. ינסה לחסד מהוצאות פרנסתו כמה פרוטות לשבוע, וכשיצטרפו הפרוטות לזהובים, יהיה לו כבר במה לעזר לשכן עני בהלואה קטנה לצרכי שבת. וזהו יסוד גמ"ח הנחשב בעיני הקב"ה כאחת הקפות הגדולות.

– סיים העגלון בשמחה: שמעתי לעצתי, וכיום יש לי סכום הגון אשר נאסף אצלי, והנני מלווה בע"ה לעשרות אנשים.

ד"ר מוקדשים לעילוי נשמת מו"ר יפת בן יצחק ז"ל הכ"מ.